

Őserdővel egy fedél alatt...

Az alábbiakban a teljesség igénye nélkül néhány élményt, gondolatot, és érzést szeretnék megosztani, amiknek részese lehettem, illetve amik felvetődtek bennem legutóbbi (2008. jan.-febr.) amazóniai túránk alkalmával.

Városi ember lévén sokszor vágytam az igazi, érintetlen természetre. Fokozta ezt az érzést, amikor az utcán elment mellettem egy sűrű füstöt okádó jármű, és lélegzetemet visszatartva arról ábrándoztam, vajon milyen lehet az igazi, kristálytisztá levegő „íze”... Úgy képzeltem, ha valahol, akkor Amazóniában erre megkapom a választ. Ott még fellelhető olyan terület, ahol az ember harmóniában él a természettel, ahol az ember nem akarja őt legyőzni, hanem egyszerűen, csak élni, együttélni vele. Mégis, a dzsungel szó hallatán sokunkban az első bevillanás: „veszély”. Amikor Amazóniába készülődtünk, sokan kérdezték tőlünk, nem féltek a kígyóktól? Sok ott a pók, a szúnyog... Mi lesz, ha jön a jaguár? Vérszomjas piranhákról is hallani... Úgy gondolom, e szavak mögött az áll, hogy mi városi emberek már olyan messze kerültünk a természettől, hogy annak minden megnyilvánulásától, minden találkozásától félünk. Alig ismerjük az állatokat, azok viselkedését, a növényeket, a földet, az esőt... Sokan úgy gondolják, az indiánok tudatlanok, és milyen jó, hogy a missziók elvitték hozzájuk a tudást, s végre ők is megtanultak olvasni... Ezzel szemben az indiánok úgy gondolják, milyen buta a fehér ember, nem ismeri a természetet...

Amikor megérkeztünk Letíciába, Kolumbia amazóniai tartományának székhelyére, nagyjából már tudtuk mire számolhatunk, hiszen az indulás előtt sok Amazóniát-megjárt ismerőst felkerestünk, s érdeklődtünk, milyen az élet arrafelé, mit vigyünk magukkal. 3 évvel ezelőtt ugyan már jártunk Letíciában - átutazóban, de ez a mostani utazás kicsit másnak készült.

Meg akartuk tapasztalni többek között, hogy milyen lehet egy ilyen sziget-jellegű városban élni, a „rengetegerdő közepén”. Letíciába eljutni ugyanis csak repülővel, vagy vízi úton, az Amazonason lehet. Országúti közlekedés arrafelé ismeretlen fogalom...

Bogotából egy és háromnegyed óráig tartott az út Letíciáig. Lélegzetelállító élmény volt felülről látni a dzsungelt! Az egybefüggő zöld takarót csak a nagy folyók kígyózó vonala szakította meg. Nem csoda, hogy egyes törzseknek még a mai napig is sikerült rejtve maradniuk. Felülről lehetetlen a „fák alá” látni... Amikor kiszálltunk a repülőgépből, olyan érzés volt, mintha egyből egy török fürdőbe léptünk volna be. Sütött a nap, a hőmérséklet 30 fok körüli volt, a pára tartalom pedig több, mint 90%-os. (Csak összehasonlításként, Budapest páratartalma egy száraz napon kb 40%). Jó nagyot szippantottam az annyira vágyott őserdei levegőbe és elégedetten nyugtáztam, hogy olyan tiszta és nemes, mintha az ember kamilla-gőzben járna...

Letícia kb. 30 ezer lakosú város. Sok tekintetben nagyon sajátos. Három határ találkozásán fekszik (Peru-Brazília-Kolumbia). Brazíliától, annak határvárosától, Tabatingától egy utca választja el, Perutól pedig az Amazonas. Az ittlakók szabadon járnak-kelnek az „országok” között. Letícia rendkívül békés, kiegyensúlyozott város. Az emberek nyugodtak, kedvesek, egyszerűek. A ruházatuk inkább praktikus, mint elegáns, ami nem is csoda, hiszen január például a legesősebb hónap, és van úgy, hogy akár egész nap szakad az eső... – de attól még ki kell menni az utcára és élni a mindennapos rutint. Amikor itt esik, az olyan, mintha a szó szoros értelmében dézsából öntenék. Az esernyő ilyenkor már nem sokat véd... Letíciában a hangulat inkább falusiasnak mondható, mintsem városinak, ami nekem nagyon tetszett! Szinte mindenki gyalog jár (talán ezért is csinosabbak a lányok errefelé), kevés az autó. Sokan motorral közlekednek. Úgy gondolom, a bicikli nem nagyon fér össze a macsóizmussal, talán ezért sem olyan népszerű itt a rövid távolságok ellenére. Van a városban internet, kórház, több fogorvosi rendelő, számtalan iparcikk

és élelmiszer bolt, ill. áruház, állami és magán iskola/ óvoda, kutató intézet (Sinchi), egyetemi kihelyezett tagozat (Universidad Nacional), szállodák, utazási irodák, éttermek, pékségek, piac, hivatali épületek, üdítőital gyártó vállalat, könyvtár... és számos katonai laktanya. Úgy gondolom, a fokozott fegyveres jelenlétnek is köszönhető, hogy a közbűnözés itt szinte elhanyagolható, gerilla, és egyéb félkatonai szervezetek pedig egyáltalán nincsenek jelen, még a környéken sem. Az árak általában magasabbak, a tej pl. kétszer annyiba kerül, mint más városokban, ti. számos termék repülővel érkezik, vagy hosszú kanyargós vízi úton, mint például az építőanyag (tégla, kavics stb.)

A helyiek egyre jobban berendezkedtek a turisták fogadására, „elfoglalására”. Számptalan utazási iroda, illetve magánszemély ajánlkozik túravezetőnek, programszervezőnek. A mi tapasztalatunk az volt, hogy nem szabad az első ajánlatra ráharapni, hanem előbb tájékozódni kell és „aludni” rá egyet.). Itt is nagyon vállalkozószelleműek az emberek, mindenre ugranak, mindenre vállalkoznak, viszont egyáltalán nem biztos, hogy azt a szolgáltatást kapjuk, amire számítunk.

A mi legfőbb célunk az volt, hogy látogassunk meg egy indián közösséget, lehetőség szerint tapasztaljuk meg hétköznapi életüket és érezzük a természetet. Hamar rájöttünk, hogy ha utazási irodával megyünk, akkor nagyon kommersz dolgokat találunk. Még Bogotában megismerkedtünk egy hölgygel, Elsával, aki öt éven át egy yucuna indián „gyógyítóember” felesége volt és ott élt vele a dzsungelben. Elsa volt férje, Juan segítségével találtuk meg azt, amit kerestünk. Olyan élményben volt részünk, amit sohasem felejtünk el. Juan elvitt bennünket egy *huitoto* törzsbeli „abuelo” (nagyapa)-hoz, be a dzsungelbe. Az abuelo sámán is volt. Hosszú évek tanulása árán válik valaki az énekek, a mitoszok, a gyógyítás, a szellemvilág, a törzsi történelem mindentudójává. Abuelo 69 éves, én 55-nek néztem. Már első találkozásunkkor feltűnt, milyen erős, egészséges. Épp akkor jött meg az erdőből, hátán egy óriási kosárral, ami tele volt milpesos pálmagyümölcscsel. Én fel sem bírtam emelni, volt vagy 35kg... Abuelo két feleségével és két kisgyermekével élt egy óriási malokában és melléképületeiben. Természetesen minden fából és pálmalevélből készült (itt nincs kő, kavics). Ami nekem rögtön szemetszűrt, hogy hol vannak a többiek? Hol van a törzs? Aztán rá kellett jöjjenek, hogy egyszerűen nincsenek. Abuelo magányos farkasként él a dzsungel mélyén családjával, élük őseik életét, de a környezet, a körülmények annyira megváltoztak, hogy ez a törzs eltűnéséhez vezetett. A szétszéledt, törzsevesztett indiánok a közeli városokban remélnék jobb életet. Az állam támogatja az indiánok rezervátumokba telepedését, ingyen kapnak földet, iskolai, ill. orvosi ellátást. Nekünk azonban lehangoló volt az ilyen „civilizált” indián falvak látványa, hiszen az ott lakó indiánok nagyrészt elveszítették legfőbb kincsüket, a kultúrájukat! A törzsi szokásokat már nem gyakorolják, vagy ha igen, azok egyre jobban felhígulnak, egyre jobban kopik eredetiségük.

A maloka lélegzetelállító élmény! Joggal nevezik a dzsungel katedrálisának. Kint lehet bármi, bent védelemben és biztonságban érezzük magunkat. Természetesen nem volt elektromos áram, villany, hűtőszekrény... A nap járásához igazodik az élet ritmusa. Abuelót esténként meglátogatják a környék indiánjai és ő mesél, énekel, s közben *mambéval* kínálja őket...

Azt hiszem egyre többen tudják, hogy az indiánok számára a coca mekkora szentség. Nagy megtiszteltetés volt hát számunkra, hogy részt vehettünk a mambé készítésében. Ez azt jelentette, hogy Juannal kimentünk a *chagrá*-ra (az ültetvényre) és coca leveleket szedtünk, egy kosárra valót, illetve egy ölnyi száraz *yarumo* falevelet. A malokában egy óriási tepsiben, szabad tűz felett megpörköltük a leveleket, majd porrá őröltük egy hosszú, famozsárban. Juan átszítálta, majd összekeverte a coca-port a *yarumo* levelek hamujával és már kész is volt a mambé. A malokában a bejárattól balra egy szenthely volt kialakítva. Ott ültük körül mi is az abuelót, hallgattuk őt és mambéztunk... A mambé nem kábítószer, nem okoz hallucinációt. A mambé **többször éves tudás!** Ahogy az indiánok, úgy mi is egy kanálnyi a nyelvünk alá szórtunk ebből a leheletfinom zöld porból, amely a nyáltól fokozatosan gombóccá fejlődött. A nyelv, az ajkak, a torok kissé zsibbad – de ez hamar elmúlik. A mambé a dzsungel igazi túlélő csodaszere. Fogyasztása elmulasztja az éhséget, a fájdalmat, a fáradságot, a szomjúságot, segít koncentrálni,

szinte kitisztulnak a gondolatok... Az indiánok körében az a legnagyobb megtiszteltetés, ha valaki megkínál a mambéjával... így mi borzasztóan örültünk ennek a lehetőségnek. Csodáltuk abuelo óriási tudását, ugyanakkor szomorúsággal töltött el bennünket, hogy ez a nagyszerű tudás elvész, ha nem lesz kinek átadni. Abuelo két nagyobb fia ugyanis már nem él az erdőben, „polgári” életet választottak...

A másik nagy élmény a függőágyas alvás volt a malokában. Még soha nem volt alkalmam függőágyban aludni egy egész éjszakát, így kicsit tartottam tőle - elkényelmesedett városi -, hogy mi lesz. Az éjszaka hangjai azonban teljesen elbűvöltek, a síri csendben minden nesz, állathang kilométerekről is odahallatszott. A kedvencem az a madár volt, akinek olyan volt az énekhangja, mintha vízcsepp pottyanna egy üvegbe. Virradatkor a lehangosabbak a majmok voltak, ugrándoztak, civakodtak, visítotak. Reggel 6-kor már mi is talpon voltunk (nekem mondjuk nem volt nehéz, mert a nagy izgalomtól alig tudtam aludni az éjjel, ráadásul attól tartottam, ha nagyon mozgolódom, lefordulok a függőágyból), meg akartuk lesni a majmokat, de már nem sikerült - lecsendesültek, meg különben is, nehéz volt őket észrevenni az óriási fák tetején a sűrű lombkoronában. A néhány hetes letíciai tartózkodásunk alkalmával többször is jártuk a dzsungelt, de sajnos ezúttal sem sikerült egyetlen állattal sem találkozunk... sajnos. Juan ugyan észrevett egy fekete *tigrillót* (kistermetű jaguárféle) az egyik fán, de ahogy közelítettünk hozzá, elmenekült. A civilizáció terjedése egyre beljebb riasztja az állatokat, egyre beljebb a dzsungelbe. Letícia környékén zavarja őket az emberáradat (a túristák), a repülők zaja, a fakitermelés... Az volt tehát a tapasztalatunk, hogy ha az állatokat akarjuk megfigyelni, lefotózni, akkor beljebb kell menni a dzsungelbe, távolabb a lakott településektől.

Ami szintén elámított, az az őserdő patikája. Rengeteg gyógyírt kínál a dzsungel mindenféle betegségre, sőt egészség megőrzésre is. Számptalan fa kérgének ismert a jótékony, gyógyító hatása és gyógynövények özönét ismerik az indiánok. Az alábbiakban felsorolok néhányat, amelyet mi magunk is kipróbáltunk, ill. használunk. Már Európában is régóta ismert az *unya de gato*, vagyis a macskakarom, amely többek között izomsérülésekre, reumatikus fájdalmakra és ízületi panaszokra, rovarcsípés okozta viszketés enyhítésére szolgál. Nagyon különleges a *guaraná* is, amely felér egy jóerős feketekávéval, csak az a különbség, hogy nincs benne koffein és mégis élénkít, serkent, kiváló az időskori problémák kiegyensúlyozására, stimulálja az agy funkcióit, jótékony hatást gyakorol a szív ritmusára és még sorolhatnám. A *chuchuwasa* (e: csucusász) egy amazóniai fának a gyökere, kérge, melyet rumban (pálinkában) áztatnak és gyógyító ital, afrodisziákum, frissítő lesz belőle. Immun tisztító és erősítő szer – évezredek óta használják. Gyógyhatása a kéregben koncentrálódik. Gyulladáscsökkentő, fájdalomcsillapító hatással bír. Jótékony tulajdonságai miatt gyakran használják ízületi gyulladás, megfázás, magas vérnyomás esetén is. Vizelethajtó. Csillapítja a magas lázat malária esetén. Nem sorolom tovább, azt hiszem, elég meggyőző, micsoda kincset rejt az őserdő magában. Megéri vigyázni rá!

Vass Éva (2008. március)